

DE ROOMS-KATHOLIEKE KERK IN MAATSCHAPPELIJK PERSPECTIEF

*DE ROOMS-KATHOLIEKE KERK IN
MAATSCHAPPELIJK PERSPECTIEF*

Van centraal gezag tot lokaal Kerk zijn
De voortdurende strijd tussen kerk, clerici en
hun zoekende gelovigen -

Drs. R.T.S.M. Teeuwen

© 2019 R.T.S.M. Teeuwen / Uitgeverij U2pi

Titel: De Rooms-Katholieke Kerk in maatschappelijk perspectief

Auteur: Drs Rob T.S.M. Teeuwen

Foto omslag: exterieur vanuit het zuidoosten Helden-Panningen (L)

Uitgeverij U2pi BV, Den Haag

Website uitgever: www.uitgeveriju2pi.nl

Druk: JouwBoekdrukkerij.nl

ISBN: 978-90-8759-874-7

NUR: 700

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

DE NACHT BREEKT AAN

Nacht breekt aan, contouren vervagen, alles vervaagt tot donker, zacht geflonker

Het kabaal zakt langzaam weg, een schreeuw, een schel geluid, ook wat versterkt in toenemende stilte, och dat ik toch ook eens rusten mag,

Het was een lange weg te gaan het bruut geweld te weerstaan, alleen de overgave kan ons redden, de dorst naar gerechtigheid deed ons aan.

Hoe nu verder, struikelend, torsend, gaten ontwijken of doen vallen, rug gestriemd van slagen, een roede vol met haken.

Oh, wat een lange tocht, nou opstaan en weer vallen, verlangend naar de berg Tabor kijken, om de kwelling van de slagen te ontwijken.

O, Heer zie op ons neer, vanuit het kruishout naar ons kijken, nog maar geen tijd om te bezwijken, de nagels drukken ons lijf ter neer.

De pijn is niet meer te ontwijken, het vlees geslagen in het hout doet toch zo zeer, mensen kijken vol haat en hoon op ons neer, oh God kom ons toch bevrijden.

Weer een schreeuw, gescheld en zacht medelijden, vergeving op gezag van de Vader met pijn in het hart, ik kan zelfs niet meer lijden, het is te veel de smart.

Hoor die kreet Lama Sabachtani, van waar toch? Bliksemschicht, eindelijk, het eind in zicht, donderen, scheuren, gejammer, door bloed gekleurd.

Gesneefd door roddel, laster, geveld, ontluistert. Het hoofd gebogen nu, klaar voor het duister.

Eindelijk de nacht breekt aan, de pijn vervaagt, de gezichten, het hout gaat zwichten, het licht dooft heel langzaam aan.

De duisternis valt, het donker treedt binnen, de nacht gaat allengskens beginnen, tijd om weer opnieuw te beminnen, Mijn God zie mij aan.

Eindelijk de nacht treedt schoorvoetend binnen, niet wetend te beginnen. Echt waar volbracht? Geluk treedt binnen. Een einde aan het veracht, opnieuw beginnen?

En dan, het wordt nacht, nu of nooit. Het licht dooft, wat nu te beginnen. Rust overdek mij, stuur mij aan, laat mijn lijf mij maar verlaten.

Rust nu uit, Geest treedt binnen, vuur mij aan, verlicht mij van binnen. Oh God, voor u treed ik aan.

Het is nacht, geen troost meer, de leegte vervult mij geheel van binnen zonder houvast, waar te beginnen.

Schaduwen ploegen in het donker voort, ieder geluid in de kiem gesmoord. Oh zoete stilte, treedt toch nader, overkom mij, treedt toch binnen.

Rust is van niets weten, geen geur, geen kleur, zinnen zijn in de leegte verdwenen, het is goed om van niets te weten, geen notie van bestaan, het eeuwige niets.

Rust zacht mijn lieveling, geniet stil, donker, rust, geen onderscheid, kille leegte. Geen hardheid, zachtheid, stil geweten, van niets leven, ongeweten, gestild verdriet.

Oneindige diepte, ongerept geweten, de nacht duurt lang, niet geweten. Onzichtbaar, alles verdwenen, eindeloos. Geen verlangens, alles bezweken.

Toch, ja toch een gesjilp, een stil geluid dringt zich op, ook schimmige contouren breken aan, donker, gelukkig nog, de slaap blijft gaan.

Licht en leven dienen zich aan, de nacht weet gelukkig nog van geen wijken, nog even en dan verblijven in Hemels paradijzen.

Ontwaak in Zijn aanschijn, opnieuw Leven om te verblijden, Geluk te verspreiden, Hoop doen leven, vertrouwen schenken bij het aanzien van mijn Vader.

Pasen, 2019

Auteur.

VOORWOORD

Bijna dagelijks nodigt de Rooms Katholieke Kerk je uit tot bezinning en meditatie. Maar geregeld duikt daarbij de vraag op naar de plaatsbepaling van de Kerk zelf. De ultieme uitnodiging daartoe is wel het kindermisbruik. Eigenlijk zijn we daarover met elkaar nog niet tot bevredigende conclusies en ingrijpende besluiten gekomen. Daarnaast doemt het vraagstuk van de kerkverlating op, het tekort aan priesters en het homovraagstuk. Paus Franciscus staat daarbij ook voor meer eenvoud en opsmuk. De prelatuur wordt aangepast. Geen “streepje paars” meer voor geestelijken die met een bepaalde staat van dienst in aanmewerking zouden komen voor de een of andere Monseigneurstitel. Of dat zou helpen om trouwe gedienden niet nog eens in het zonnetje te zetten, lijkt maar de vraag. Waarom dan maar niet ook de staf en de mijter afgeschaft, zou dat niet meer een wezenlijke stap zijn naar vereenvoudiging?

Na de recente brand in de Notre Dame te Parijs is het bepaald cynisch om nu te gaan pleiten voor een versobering van het kerkgebouw. Toch is er steeds een massieve inspanning geweest om tot de bouw te komen van al die prachtige kerken, die vaak ook als oriëntatiepunten dienden in het al of niet verstedelijkte landschap. Veel aan tijd (decennia), kosten noch moeite werden gespaard. Een groot beroep op de bevolking ging er mee gepaard. En nu komen er kerken leeg te staan bij gebrek aan belangstelling. Maar is ook hier geen sprake van intering aan macht en zelfs van gezag? De Kerk sprak een duchtig

woordje mee op het gebied van het Misbezoek, gebed, huwelijk, seksualiteit kindertal en – nog altijd actueel – het celibaat en de gerichtheid op het eigen geslacht. De transgendertranscendent zit er al aan te komen. Kortom wederom tijd tot herbezinning en meditatie. De aanleiding daartoe is thans een boekje van een priester, al 25 jaar werkzaam als pastoor in een parochie te Amsterdam, met als titel “Ontkleed niet naakt staan”.

Het boekwerkje – uitgegeven door U2pi – draagt als ondertitel “Hoe vindt een Roomse priester zijn weg”, Pastoor Valkering (Adam) geeft een inringende schets van diens eigen biografie dat er toe bijdraagt dat de problematiek van zijn geardheid in de Moederkerk goed tot uitdrukking kan komen. Helaas heeft dat ook tenminste voor enig rumor in casa zorg gedragen, hetgeen weer geleid heeft tot het tijdelijk neerleggen van zijn ambt en dat nog wel vlak voor de Goede Week. Symbolisch, want Pierre Valkering laat duidelijk uitkomen hoe pijnlijk soms zijn geardheid botst zowel met het leergezag van de Kerk, maar zeker ook met diens welhaast homofob karakter. Opmerkelijk in dit verband is dat hij aantoont dat het in zwang zijnde celibaat juist er toe heeft bijgedragen dat de kerkelijke bedienaren mogelijk zelfs in meerderheid behept is als homoseksueel, maar dat het Kerkelijk Gezag daarvan juist niet gediend is. Ergo sum: conflict en onwaarachtigheid (oneerlijkheid) structureel ingebouwd binnen de gelederen der Kerkelijke bedienaren.

Dit vraagt – naast de nodige opschudding - toch om nadere bezinning! Eigenlijk is het is al weer het oude liedje: de sexuele paragraaf van de Kerk oftewel de kerk en zijn / haar achilleshiel.

Pastoor Valkering vraagt zich af of het niet hoog tijd wordt voor wat meer eerlijkheid in de kerk en op te houden met spelletjes als verstoppertje spelen en elkaar voor het lapje houden voor het te laat is. Nou dat is het misschien al, want de oproep van paus Johannes XXIII met zijn *aggorgiamento* heeft wel een enthousiast *Vaticanum II* in het leven geroepen in de jaren 60 van de vorige eeuw, maar van weeromstuit zijn paus Paulus VI en het Vaticaan in de restauratieve houding geschoten en zich gehaast om zoveel mogelijk alles bij het oude te houden op een paar optische aanpassingen na. De encycliek *Humanae Vitae* volgde en het Nederlandse episcopaat werd opgezadeld met bisschoppen als Simonis, Gijsen en Bomers, eerstgenoemde zelfs als kardinaal. De oproep tot meer eerlijkheid in de Kerk van pastoor Valkering dreigt in ieder geval voor hem zelf tot een desillusie te leiden, bisschop Punt van het bisdom Haarlem /Amsterdam en zijn coadjutor besluiten tot diens ontslag wegens het niet houden aan het celibaat, dit terwijl juist de pastoor op dit Punt beterschap had beloofd.

Eerder waren we al verder opgeschrikt door een gebeurtenis – namelijk de openstelling van de Kerk voor de Priesterbroederschap Pius X - ofwel “*Fraternitas Sacerdotalis Sancti Pii X*” (FSSPX) – waardoor het katholiek kerkvolk weer opnieuw wordt geconfronteerd met de uiterst restauratieve koers van hun wereldkerk. Deze koers grijpt terug naar de jaren zestig, waar sinds de afsluiting van het Tweede Vaticaanse Concilie krachten gaande zijn die Kerk steeds meer in aartsconservatief vaarwater hebben gebracht, met als resultaat vervreemding en zelfs marginalisering van het geloof op grote schaal. Zoals altijd echter ligt de problematiek ook hier niet louter

zwart – wit, dus conservatief versus progressief. Nimmer mag uit het oog worden verloren dat het geloof vooral een spirituele gezindheid is. Het gaat om een relatie met iets louter bovennatuurlijks, in wezen om iets abstracts. De broederschap Pius X benadrukt dit door de nadruk te leggen op de Kerk als “het mystiek Lichaam van Christus” en hecht mede daardoor sterk aan allerlei rituelen, gebruiken en aankleding. Het beste wat van het Pius X genootschap gezegd kan worden, is dat het een mystiek georiënteerd gezelschap is en juist daarin ligt de sympathie van Rome voor deze restauratieve beweging. Aan de bewoordingen, rituelen en gebruiken zelf worden welhaast magische krachten toegeschreven. Wat de mens zelf in diens onmacht niet kan bewerkstelligen, wordt toch aanwezig gesteld met exact omschreven handelingen, die mede door eindeloze herhalingen het bovennatuurlijke zich doet ontsluiten. Voor veel gelovigen is dit echter niet voldoende toegankelijk. Verdere hulpmiddelen zijn nodig, zoals op de eerste plaats gewijde muziek en verder kaarssen, wierrook, bidplaatjes, medailles etc. en is een meer persoonlijke vertrouwdheid van belang, waartoe zich bij uitstek leent O.L.Vrouw Maria, de middelares tussen haar Zoon en de afzonderlijke gelovige. Echter de huidige tijd verlangt meer, zij eist ook in maatschappelijk opzicht een herkenning van de Kerk Vandaar dat een hernieuwde bezinning en uitdieping van een reeks aan gebeurtenissen noodzakelijk is, die op zich zelf een sterke verwijding hebben veroorzaakt tussen leiding, bedienaren en het zoekend kerkvolk, opdat een hernieuwde plaatsbepaling mogelijk is.

Verwezen wordt hier en teruggerepen op de (Aarts)bisschopsbenoeming van mgr. dr. Eijk omdat dit als een demonstratie kan

worden opgevat waarbij wederom een zekere maatschappelijke aanpassing van de Kerk terzijde wordt geschoven. Een vervolg ook op het eerdere boek van Auwerda: “De kromstaf als wapen” dat handelt over de crisis die zich in de tweede helft van de vorige eeuw in de Kerkprovincie heeft voorgedaan. Vooropgesteld zij dat mgr. Eijk een alleszins achtenswaardig bisschop is, maar zou het niet eens tijd worden dat het Kapittel van een betrokken bisdom – althans in meerderheid – openlijk in dient te stemmen met een benoeming van een bisschop en anders kan het feest gewoon niet doorgaan? Bij voorkeur dient een bisschop ook voort te komen uit het eigen diocees en niet zoals thans voor de derde keer in Utrecht het geval is, gearachuteerd vanuit Rome!

Helaas gaat het echter lang niet alleen om bisschopsbenoemingen. Deze zijn slechts als uitingen en als een bevestiging te zien van het feit dat paus, curie en Vaticaan van opvatting zijn dat de Kerk weliswaar *in* de wereld staat, maar gelijktijdig niet van de wereld is en dus los kan staan van het democratisch gebeuren. Het is deze wereldvreemdheid die in dit geschrift uitvoerig aan de orde komt om zodoende te bewerkstelligen dat een doorbraak van de bestaande maatschappelijke en politieke marginalisering doorbroken kan worden. Meer besef dus van de eigenheid van de Nederlandse R.K. Kerkprovincie en dat zal wel voor heel wat meer Kerkprovincies gelden. Zie ook de volstrekt onnodige tegenkanting en zelfs openlijke berispingen van theologen die de bevrijdingstheologie voorstaan. Verder, het zich baseren op de Stichter die aan Zijn apostelen exclusieve bevoegdheden heeft opgedragen, waarop het kerkelijk hiërarchisch leergezag kennelijk wordt gestoeld. Het gaat echter om het brengen van

de uniciteit van Gods liefde, waaraan de kerk dienstbaar dient te zijn. De middelaar tussen God en de gelovige mens is niet zo zeer de Kerk maar Christus zèlf. Maria, de moeder van Christus, treedt daarbij op als middelares tussen haar Zoon en de wereld. Door en in Christus dienen wij te komen tot onze opdracht tot medemenselijkheid.

Cruciaal is dat de R.K. Kerk er kennelijk steeds meer voor kiest om in een maatschappelijk isolement te willen verkeren. De Kerk is dan weliswaar niet van de wereld, maar dient toch wel met beide voeten midden in de maatschappelijke werkelijkheid te staan. Zo niet dan neemt de kans alleen maar toe op vervreemding en extremisme, dus terecht komend in sektarisch vaarwater.

Na het agiorgamento van paus Johannes De Goede èn diens Vaticanum II uit de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw zou het al onmogelijk moeten zijn geweest dat de pauselijke encycliek *Humanae Vitae* zelfs het gebruik van kunstmatige voorbehoedsmiddelen heeft ontzegd. Dit kan zelfs desastreus genoemd worden voor de bescherming van de bevolking in ontwikkelingslanden in Afrika en Azië. Maar neen hoor, Vader Benedictus XVI onderschrijft nog volledig deze encycliek van één zijner voorgangers. Voorts worden nog steeds vrouwen uit de dienst van het altaar geweerd op basis van in theologisch opzicht flinterdunne verklaringen, waarop nog nader wordt teruggekomen.. Hetzelfde geldt voor de volstrekt nodeloze beëindiging van de uitoefening van het priesterschap voor diegenen die na een jarenlange trouwe bediening alsnog besluiten te gaan huwen.

Nog altijd ook wordt een in pastoraal opzicht onmogelijk te handhaven gebod op onthouding van seks buiten het huwelijk – om maar helemaal niet te spreken over geslachtsgemeenschap – beleden en wat nog het meest indringend en funest is op de geestelijke ontwikkeling, is dat de wetenschap en met name theologen geen ideeën mogen uitdragen die niet stroken met de denkwijze van hun als zodanig dienstdoende bisschop.

Maar waarom nog langer kiezen voor een maatschappelijk isolement terwijl juist in deze tijd van mondiale crises het dringend noodzakelijk is dat de geloofsbeleving zijn centrale plaats weer inneemt in ieders persoonlijk leven. De verticale dimensie in het geloof verdient het te worden aangevuld met de horizontale dimensie van de medemenselijkheid. De in de jaren zestig door alle Nederlandse bisschoppen uitgegeven Nieuwe Katechismus is te zien als een oprechte poging daartoe. Gehoor is daarmee gegeven aan de oproep van paus Johannes XXIII en aan het Vaticaanse Concilie, maar is afgedaan als een geloofsziekte, de zogenoemde “hollanditus”. Vervolgens is niets nagelaten om het Nederlands Pastoraal Concilie te bruuskeren, openlijke tegenstanders werden benoemd als bisschop en tenslotte mag nu de Tridentijnse ritus herleven, waarbij de priester met de rug naar de gelovigen toe – wat voor een symboliek toch – het H. Misoffer opdraagt.

Let wel, met Vaticanum II is het afgelopen met de ‘Befehl = Befehl’-mentaliteit. Niemand, noch priesters, noch gelovigen, kunnen zich nog langer beroepen op of verschuilen achter: “Rome heeft het nu eenmaal zo gezegd”. Verschuilen is er niet meer bij, je bent en blijft zelf verantwoordelijk voor de

besluiten en de opstelling van de gemeenschap waartoe je behoort. Sinds de jaren zestig staat ook in de Rooms Katholieke Kerk het eigen geweten van iedere gelovige onloochenbaar centraal. Daarom blijft toch de hoop aanwezig op een kerk in Nederland, authentiek katholiek, waar een verticale gerichtheid op het bovennatuurlijke – uiteindelijk op God, de Onnoembare – wordt verbonden met het horizontale vlak van de werkvloer die onze samenleving is, te weten de opdracht tot medemenselijkheid, erbarmen en verbondenheid. Géén Kerk dus van machtsuitoefening maar een kerk van dienstbaarheid en ondersteuning van de gelovigen, met name en vooral in hun dagelijks leven.

De aanbevelingen in dit boek bieden een zicht op de contouren van een vernieuwde kerk, dat zij tezamen een schets moge zijn voor een plaatselijke kerk naar Gods Woord.

De methode die bij de opbouw van dit boekwerkje is gevolgd, is die van de inductie, te weten van het bijzondere naar het algemene. Dienovereenkomstig wordt begonnen met korte biografische schets – je kunt tegenwoordig niet meer zonder – om vandaar uit verder te gaan naar de zich voordoende ontwikkelingen in èn buiten kerkelijk verband. Politiek en staatsrecht worden dus eveneens niet geschuwd. Gewaakt wordt wel om de Stichter van de Kerk en diens betrokkenheid niet uit het perspectief te verliezen.

INHOUDSOPGAVE

AUTOBIOGRAFISCHE SCHETS	21
DE OMSLAG NA DE OPBOUW TEN GEVOLGE VAN DE TWEEDE WERELDOORLOG	56
De crisis in de gezagsbeleving	56
Het fenomeen Kerk	72
RKK	76
De persoonlijke geloofsbeleving	79
Het persoonlijk geloof in relatie tot het instituut Kerk	82
Rituelen en symbolen	84
PROBLEMATIEK HEDENDAAGSE KERK	89
Centralisme	89
Buiten de armen geen heil	92
Christus als Godmens	94
Seksualiteit	96
Culturele verschillen	100
MAATSCHAPPELIJKE BEWUSTWORDING VAN DE KERK	109
Intro	109
Herstel en afbraak van de Hiërarchie	110
Periode van afbraak en verval	116
De verticale weg	128
De horizontale weg	132

HET TWEEDE VATICAANS CONCILIE ALS WEGBEREIDER TOT EEN HERNIEUWDE RELATIE TUSSEN GOD EN (MEDE)MENS	135
Inleiding	135
De opgang naar volwassenheid met ‘Hollanditus’ als voortrekker	141
Hollanditis	144
Hoe nu nieuw leven laten ontwaken tussen het puin	149
De fase van de uiterlijkheid en zijn consequenties	152
Het celibaat nog niet als sacerdotalis caelibatis beleefd	156
De vrouw heeft het altijd gedaan	159
 DE SCHEIDING TUSSEN KERK EN STAAT	 162
Inleiding	162
Eenvoud, bescheidenheid en dienstbaarheid	163
Het positioneel handelen van de staat	164
Vermijding roloverschrijding ten aanzien van de Kerk	164
De roloverschrijding tussen regering en parlement	166
De geboden prudentie van regering en parlement tot het Koninklijk Huis	168
De relatie van ons Koningshuis tot de godsdienst	170
 ONZE SAMENLEVING OPNIEUW ALS ONDERWERP VAN HERBEZINNING	 174
Onze burgerlijke vrijheden	174
Jungle of samenhang	177
De Natuurwet als trait d’union tussen Kerk en samenleving	185

SAMENVATTENDE CONCLUSIES	191
Epi loog	201
LITERATUURLIJST	205

